

М.І. МАЛЬОВАНИЙ

(Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна)

Стан та проблеми фінансового забезпечення системи пенсійного страхування України

Одним з найбільш важливих видів соціального страхування в сучасних умовах є загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. В загальних витратах системи загальнообов'язкового державного соціального страхування видатки пенсійного страхування зросли з 85,5 % у 2001 році до 91,18 % у 2011 році. Зважаючи на складні демографічні та економічні умови сьогодні система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, з фінансової точки зору, є однією з найпроблемніших. Проведений аналіз засвідчив наявність значного дефіциту фінансових ресурсів у системі пенсійного страхування України. Виявлено, що починаючи з 2004 року Пенсійний фонд України щорічно отримує значні кошти з Державного бюджету України. При цьому його дефіцит з кожним роком лише зростає. Основними причинами цього є як ріст демографічного навантаження так і необґрунтоване збільшення розміру пенсій, що негативно позначається на фінансовій стійкості Пенсійного фонду через порушення його балансу. Сьогодні держава вичерпала усі свої можливості щодо збільшення надходжень до Пенсійного фонду України за рахунок підвищення розміру страхових внесків, які є одними з найбільших у Європі та світі. Таким чином, удосконалення фінансової діяльності Пенсійного фонду України має бути спрямоване, насамперед, на розвиток страхових принципів з метою збільшення страхових виплат і збереження фінансової стійкості усієї системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Ключові слова: соціальне страхування, пенсійне страхування, пенсійний фонд, пенсія, бюджет, страховий внесок.

М.И. МАЛЕВАНИЙ

(Уманский национальный университет садоводства, г. Умань, Украина)

Состояние и проблемы финансового обеспечения системы пенсионного страхования Украины

Одним из наиболее важных видов социального страхования в современных условиях является общеобязательное государственное пенсионное страхование. В общих расходах системы общеобязательного государственного социального страхования расходы пенсионного страхования выросли с 85,5 % в 2001 году до 91,18 % в 2011 году. Учитывая сложные демографические и экономические условия, сегодня система общеобязательного государственного пенсионного страхования, с финансовой точки зрения, является одной из самых проблемных. Проведенный анализ показал наличие значительного дефицита финансовых ресурсов в системе пенсионного страхования Украины. Вывявлено, что начиная с 2004 года, Пенсионный фонд Украины ежегодно получает значительные средства из Государственного бюджета Украины. При этом его дефицит с каждым годом только растет. Основными причинами этого являются как рост демографической нагрузки, так и необоснованное увеличение размера пенсий, что отрицательно сказывается на финансовой устойчивости Пенсионного фонда из-за нарушения его баланса. Сегодня государство исчерпало все свои возможности по увеличению поступлений в Пенсионный фонд Украины за счет повышения размера страховых взносов, которые являются одними из крупнейших в Европе и мире. Таким образом, совершенствование финансовой деятельности Пенсионного фонда Украины должно быть направлено прежде всего на развитие страховых принципов с целью увеличения страховых выплат и сохранения финансовой устойчивости всей системы общеобязательного государственного пенсионного страхования.

Ключевые слова: социальное страхование, пенсионное страхование, пенсионный фонд, пенсия, бюджет, страховой взнос.

Status and Problems of Pension Insurance Financial Security in Ukraine

One of the most significant types of social security these days is the compulsory state pension insurance. Within the total expenditure of compulsory state social insurance the pension insurance costs increased from 85.5 % in 2001 to 91.18 % in 2011. Given the complicated demographic and economic conditions, the system of compulsory state pension insurance today, from the point of view of finance, is one of the most problematic. The analysis made has constituted significant deficit of financial resources in pension insurance system in Ukraine. It has been found that since 2004, the Pension Fund of Ukraine annually receives significant funds from the State Budget of Ukraine. However, its deficit is growing each year. The main reasons for this are both growing demographic burden and unjustified increase in pension amount that negatively affects financial stability of the Pension Fund due to its disbalance. The state has already exhausted all opportunities to increase revenues for the Pension Fund of Ukraine by increasing insurance fees which are among the highest in Europe and in the world. Thus, the improvement of financial activities of the Pension Fund of Ukraine should be aimed primarily at the development of insurance principles to increase insurance payments and maintain financial stability of the entire system of compulsory state pension insurance.

Keywords: social insurance, pension insurance, pension fund, pension, budget, insurance fee.

Постановка проблеми. В Україні відбувається реформування пенсійної системи, в якій за роки незалежності накопичилася низка проблем, пов'язаних, насамперед, із економічною та демографічною ситуацією в державі. Фінансова нестабільність пенсійної системи стала одним із головних чинників, що спонукали державу розпочати поступовий перехід від солідарної до тривірневої пенсійної системи, яка ґрунтуватиметься на принципах страхування та особистої відповідальності громадян за матеріальне забезпечення своєї старості. Проте несприятлива соціально-економічна ситуація в країні не дає змоги вирішити усі проблеми, серед яких важливе місце займає повноцінне фінансове забезпечення діяльності Пенсійного фонду України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів функціонування пенсійної системи України присвячено праці як вітчизняних – Н.П. Борецької [1], В.І. Грушка [3], М.М. Руженського [10], А.А. Сидорчук [12], В.Б. Тропіної [13], М.В. Лазебної [5], Е.М. Лібанової [6]; так і зарубіжних науковців та практиків – Г. Еспінг-Андерсена (*G. Esping-Andersen*) [15], В.Д. Роїка (*V. Roik*) [9], М. Цічон, В. Шольз, А. ван де Меерендонк, К. Хагемеер, Ф. Бертраноу, П. Пламондон (*M. Cichon, W. Scholz, A. van de Meerendonk, K. Hagemeyer, F. Bertranou, P. Plamondon*) [14], та інших. Незважаючи на значну кількість досліджень, в умовах складної демографічної та економічної ситуації в Україні та світі, проблематика фінансового забезпечення пенсійного страхування і надалі залишається надзвичайно актуальною.

Метою статті є оцінка стану та тенденцій розвитку фінансового забезпечення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні, визначення основних проблем та шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Протягом усіх років функціонування системи державного соціального страхування в Україні найбільша частка

витрат припадає саме на пенсійне страхування. Так, наприклад, у загальних витратах системи загальнообов'язкового державного соціального страхування видатки пенсійного страхування зросли з 85,5 % у 2001 році до 91,18 % у 2012 році. Полярна функціональна організація системи соціального страхування свідчить як про високий пенсійний ризик в Україні, так і про недостатній рівень соціальних гарантій за іншими видами соціальних ризиків [11, с. 112]. Зважаючи на складні демографічні та економічні умови, сьогодні система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, з фінансової точки зору, є однією з найпроблемніших. Основна причина цього, на нашу думку, це існуюча форма організації фінансового забезпечення системи пенсійного страхування.

У світовій практиці активно використовуються різні методи фінансування пенсійного забезпечення [2, с. 35], але найбільш активно в останні роки застосовується страховий метод (у солідарній та накопичувальній формі) (рис. 1).

Солідарний (розподільчий) підхід передбачає, що фінансування пенсій здійснюється за рахунок поточних внесків працюючих. Тому рівень фінансового забезпечення пенсійних виплат тісно залежить від співвідношення кількості платників страхових внесків та пенсіонерів і розміру заробітних плат (доходу).

На противагу солідарній, накопичувальна система передбачає формування (капіталізацію) протягом тривалого періоду часу кожною людиною власного капіталу достатнього для здійснення регулярних пенсійних виплат на рівні, не нижчому мінімально допустимого в даному суспільстві. Зазвичай, акумульовані кошти активно інвестуються у різні фінансові інструменти, а тому розмір майбутньої пенсії, в даному випадку, тісно залежить як від рівня інфляції в країні так і від економічної ситуації, що впливає на фінансові ринки.

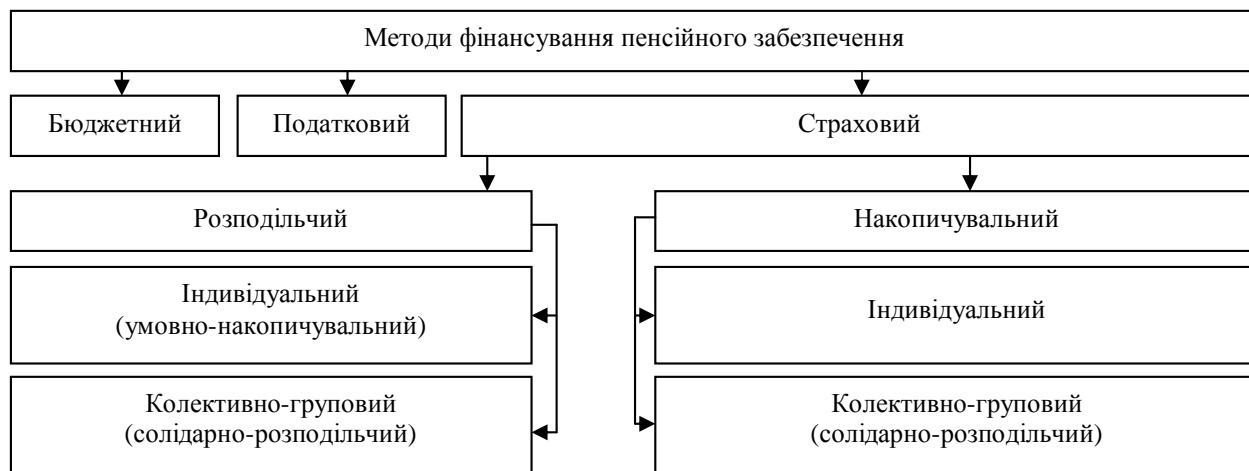

Рис. 1. Методи фінансування пенсійного забезпечення

Кожна з розглянутих форм фінансового забезпечення пенсійного страхування має свої недоліки та ризики, які держави намагаються мінімізувати шляхом формування змішаних пенсійних систем, що містять у собі елементи як накопичувальної так і солідарної системи. Таку структуру пенсійної системи в результаті реформування почала впроваджувати й Україна. Незважаючи на те, що від часу початку реформи пройшло уже більше 10 років, на жаль, в Україні працює лише перший рівень - солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (солідарна система), яка ґрунтується на засадах солідарності та субсидування й здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду та третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, що ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їхніх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, які передбачає законодавство про недержавне пенсійне забезпечення. Запровадження другого рівня - накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, який мав би стати основою пенсійної системи країни із-за браку фінансових коштів відкладається на невизначений період, що негативно позначається як на функціонуванні самої системи пенсійного страхування так і всієї системи соціального захисту.

Сучасні фінансові показники, що характеризують систему пенсійного страхування свідчать про поглиблення кризи в даній сфері. Протягом усіх років незалежності України пенсійне забезпечення було та є одним з найбільш затратних видів системи соціального захисту населення. При цьому з кожним роком частка ВВП, яка спрямовується на фінансування виплат пенсій зростає. Якщо у 1991 році на пенсійне забезпечення спрямовувалося 9,51 %

ВВП, то у 2012 році – 16,95 %. Загалом у країнах ЄС це співвідношення складає близько 13 %, хоча й коливається від 7,21 % в Ірландії до 16,1 % в Італії [16]. Слід відзначити, що в останні роки спостерігається деяке зменшення видатків на пенсійне забезпечення по відношенню до ВВП. Це відбувається внаслідок, насамперед, економічної та фінансової кризи, які переживає Україна, що змушує державу більш зважено підходити до збільшення соціальних виплат, зокрема, пенсій. Попри це частка витрат на пенсійне забезпечення у ВВП залишається однією з найбільших не лише серед усіх країн Європи, але й світу.

Сучасний фінансовий стан Пенсійного фонду України характеризується значним дисбалансом власних доходів та витрат, що спричиняє щорічне збільшення дефіциту фінансових ресурсів у системі пенсійного страхування (рис. 2).

Якщо у 1996 році дефіцит Пенсійного фонду України складав 375,6 млн. грн. то у 2012 році – 75,1 млрд. грн. При цьому частка дефіциту в загальних витратах Пенсійного фонду України збільшилася з 4,9 % у 1996 році до 32,4 % у 2012 році. Основою причиною цього є стрімке зростання витрат на виплату пенсій, що випереджає темпи зростання власних доходів Пенсійного фонду України (табл. 1).

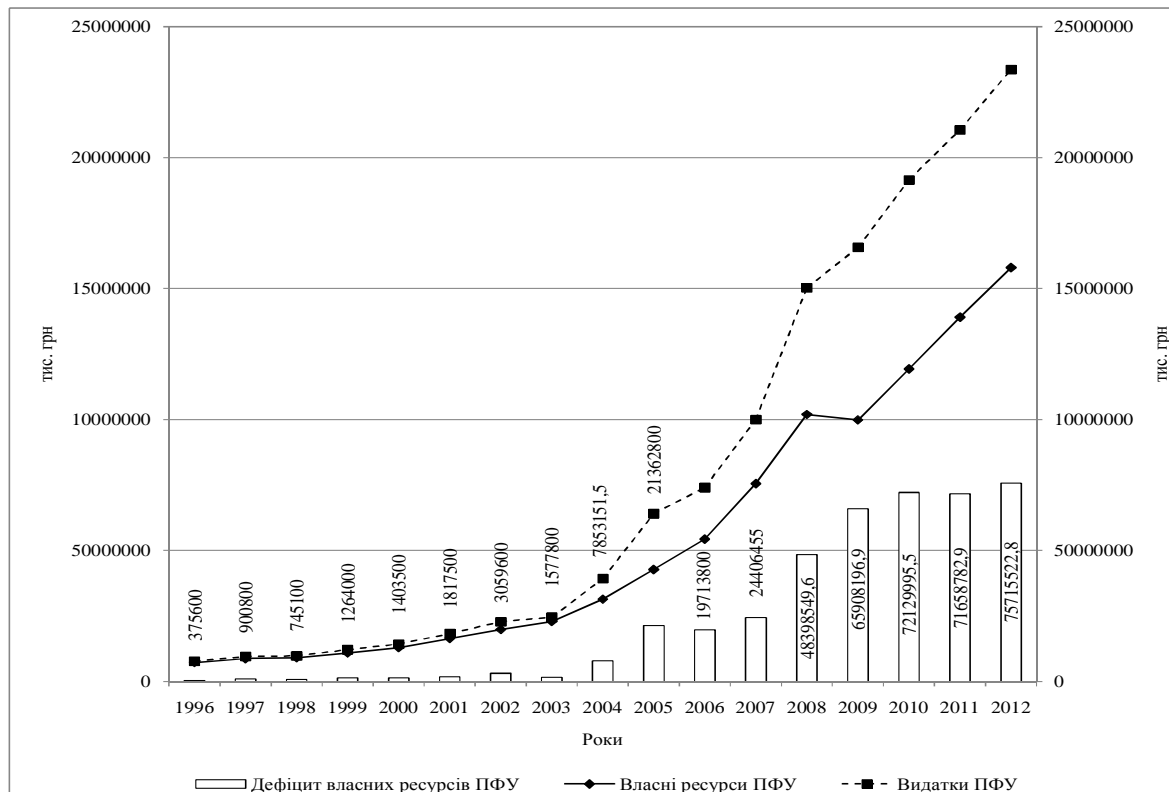
Протягом аналізованого періоду темпи зростання видатків Пенсійного фонду України у 1,5 рази перевищили темпи зростання власних доходів. Якщо середньорічний темп зростання витрат Пенсійного фонду України становив 22,35 %

$$\bar{T} = \sqrt[n-1]{\frac{C_n}{C_1}} = \sqrt{\frac{233695905}{7572700}} = 1,2235$$

(, або 22,35 %), то власні доходи щороку зростали лише на 19,92 %

$$\bar{T} = \sqrt[n-1]{\frac{C_n}{C_1}} = \sqrt{\frac{157980382}{7197100}} = 1,1992$$

(, або 19,92 %).

Джерело: власні розрахунки автора

Рис. 2. Динаміка власних доходів та видатків Пенсійного фонду України та розмір дефіциту власних ресурсів

Таблиця 1

Динаміка номінального розміру витрат та власних доходів Пенсійного фонду України

Роки	Власні доходи, тис грн.	Абсолютний приріст, тис грн.		Темп приросту, %		Витрати, тис грн.	Абсолютний приріст, тис грн.		Темп приросту, %		Витрати до доходів (ланцюговий)	
		ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний		ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний	тис. грн.	%
1996	7197100	-	-	-	-	7572700	-	-	-	-	-	-
1997	8629800	1432700	1432700	19,91	19,91	9530600	1957900	1957900	25,85	25,85	525200	5,95
1998	8957100	327300	1760000	3,79	24,45	9702200	171600	2129500	1,80	28,12	-155700	-1,99
1999	10803700	1846600	3606600	20,62	50,11	12067700	2365500	4495000	24,38	59,36	518900	3,77
2000	12889600	2085900	5692500	19,31	79,09	14293100	2225400	6720400	18,44	88,75	139500	-0,87
2001	16353700	3464100	9156600	26,88	127,23	18171200	3878100	10598500	27,13	139,96	414000	0,26
2002	19775100	3421400	12578000	20,92	174,76	22834700	4663500	15262000	25,66	201,54	1242100	4,74
2003	22874900	3099800	15677800	15,68	217,83	24452700	1618000	16880000	7,09	222,91	-1481800	-8,59
2004	31392548	8517648	24195448	37,24	336,18	39245700	14793000	31673000	60,50	418,25	6275352	23,26
2005	42702100	11309552	35505000	36,03	493,32	64064900	24819200	56492200	63,24	746,00	13509648	27,21
2006	54293700	11591600	47096600	27,15	654,38	74007500	9942600	66434800	15,52	877,29	-1649000	-11,63
2007	75534008	21240308	68336908	39,12	949,51	99940463	25932963	92367763	35,04	1219,75	4692655	-4,08
2008	101950568	26416560	94753468	34,97	1316,55	150349118	50408655	142776418	50,44	1885,41	23992095	15,47
2009	99821152	-2129416	92624052	-2,09	1286,96	165729349	15380231	158156649	10,23	2088,51	17509647	12,32
2010	119342737	19521585	112145637	19,56	1558,21	191472733	25743384	183900033	15,53	2428,46	6221799	-4,02
2011	139055613	19712876	131858513	16,52	1832,11	210714396	19241663	203141696	10,05	2682,55	-471213	-6,47
2012	157980382	18924769	150783282	13,61	2095,06	233695905	22981509	226123205	10,91	2986,03	4056740	-2,70

Джерело: власні розрахунки автора

Таке стрімке зростання витрат пояснюється, насамперед, не стільки зростанням чисельності пенсіонерів (в останні роки спостерігається навіть зменшення їхньої кількості), як цілим рядом законодавчих змін, що стосуються порядку визначення середнього та мінімального розміру пенсій та розширення кількості пільгових категорій пенсіонерів, які мають право на підвищені розміри пенсійних виплат. В результаті цього вдалося досягти поступового збільшення співвідношення між середньою пенсією та середньою заробітною платою по країні та незначного зменшення рівня бідності серед людей похилого віку. Протягом 1991-2012 років вдалося поступово збільшити розмір середньої пенсії, що забезпечило зростання співвідношення між середньою пенсією та середньою заробітною платою по країні з 18,82 % на початок 1991 році до 29,8 % на початок 2013 року. Найкращий показник спостерігався у 2005 році, коли розмір середньої пенсії складав 51,81 % розміру середньої заробітної плати. Оцінюючи рівень пенсійного страхування в Україні за даним показником змушені констатувати його низьку ефективність у порівнянні з розвинутими країнами світу. Так, наприклад, в країнах Європи коефіцієнт заміщення пенсією заробітної плати (доходу), яку людина отримувала до виходу на пенсію складає більше 55 % [9]. Згідно з Європейським кодексом соціального забезпечення середній розмір пенсії має складати не менше 40 % від попереднього заробітку (доходу) [4], а згідно з Конвенцією МОП № 128 – 45 % [8]. Враховуючи те, що середній розмір заробітної плати в Україні у 5-6 разів є меншим за європейські показники, рівень життя українських пенсіонерів є надзвичайно низьким, що обумовлює високі показники бідності даної категорії населення. Разом з тим спостерігається непропорційно велике збільшення розміру пенсій у пільгових категорій осіб по відношенню до середньої пенсії по країні.

Поступове розширення кола осіб, які отримують пенсії згідно з іншими законодавчо-нормативними актами без визначення додаткових джерел фінансування змусило уряд країни з 1999 року провести розмежування джерел фінансування між Пенсійним фондом України та бюджетом країни. Проте і сьогодні Пенсійний фонд України виділяє значні фінансові ресурси на фінансування невластивих йому видатків. Погоджуємося з думкою В.Б. Тропіної, що основою причиною цього є встановлення у законах про державний бюджет на відповідний рік за більшістю бюджетних програм з виплати пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, а також нормативно-правовими актами видатків не на поточне фінансування виплати пенсій, а на відшкодування уже здійснених Пенсійним фондом виплат, що створює сприятливі умови для відстрочення виконання зобов'язань як державного бюджету, так і цільових фондів перед Пенсійним фондом України [13, с. 200].

Зауважимо, що наявність пільгових категорій пенсіонерів, яким нараховуються більші розміри пенсій ніж за загальним пенсійним законодавством не є українським винаходом. В багатьох розвинутих країнах світу існує цілий ряд пенсійних програм, які направлені на фінансування пенсій тим категоріям осіб, які з тих чи інших причин мають певні заслуги перед державою (державні службовці, військово-службовці, працівники поліції тощо) або є малозахищеними (біженці, інваліди тощо). В Україні ситуація відрізняється тим, що поряд з потребою на фінансування пенсій, які призначаються за різними пенсійними програмами, з 2005 року (саме на цей рік припадає початок значного збільшення розмірів як середньої так і мінімальної пенсії) з Державного бюджету України здійснюється часткове фінансування пенсій (покриття дефіциту Пенсійного фонду України), які повинні виплачуватися за рахунок власних джерел надходжень Пенсійного фонду України. До 2004 року бюджет Пенсійного фонду України хоч і був незбалансований у частині пільгових та професійних пенсій, проте власних ресурсів було цілком достатньо для виплати пенсій, що визначаються за базовим пенсійним законодавством. Кардинальні зміни 2005 року щодо стрімкого підвищення мінімального розміру пенсій спричинили значний дисбаланс фінансових ресурсів, а тому з кожним роком збільшується як загальна сума коштів, що надходить з Державного бюджету, так і їх частка у загальних доходах Пенсійного фонду України (табл. 2).

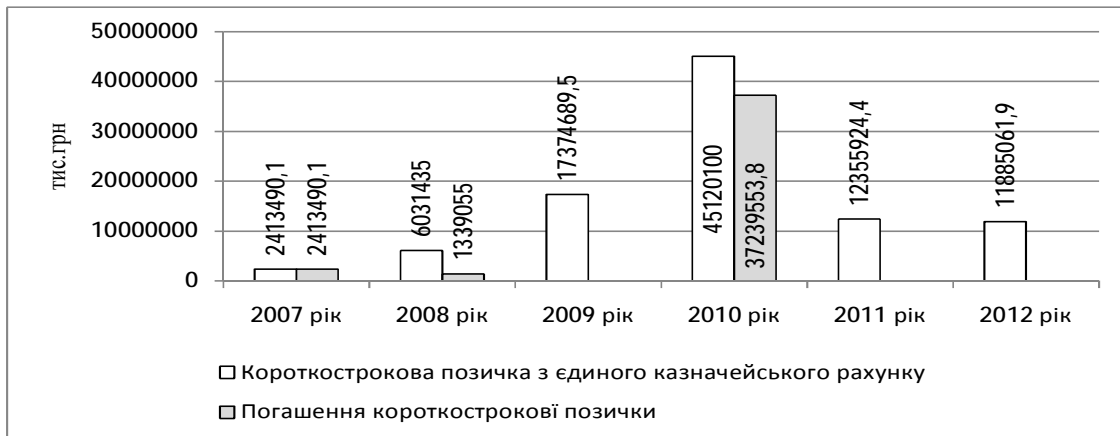
Найбільше зростання державних коштів у бюджеті Пенсійного фонду України спостерігається починаючи з 2004 року. Якщо ще у 1996 році їхня частка становила 1,35 % усіх надходжень, то у 2012 році – 27,34 %. Починаючи з 2005 року в Пенсійному фонді України щорічно спостерігається дефіцит фінансових ресурсів на виплату пенсій, що обраховані за загальним пенсійним законодавством. Протягом даного періоду він варіюється, але становить більше 10 млрд. грн. Таким чином в Україні у сфері пенсійного страхування фактично спостерігається поступове повернення до домінуючої ролі держави, що в умовах дефіциту державного бюджету, погіршення соціального стану більшості громадян країни, підвищення патерналістських настроїв робить пенсійну реформу малоефективною та заморожує на невизначений період застарілі форми фінансування та функціонування нині діючої системи.

Ситуацію з фінансовим забезпеченням пенсійного страхування погіршує той факт, що починаючи з 2007 року, Пенсійному фонду України щороку виділяються короткострокові позички з єдиного казначейського рахунку для тимчасового покриття касових розривів, пов'язаних з виплатою пенсій. Дані позички повинні погашатися, проте основна їх частина просто списувалася (лише у 2008-2010 роках спостерігалася часткове повернення отриманих коштів) або залишається у формі боргу на Пенсійному фонді України (рис. 3).

Динаміка та частка державних витрат у бюджеті Пенсійного фонду України

Роки	Загальний розмір коштів Державного бюджету України у доходах Пенсійного фонду України				у т.ч. кошти для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України			
	тис. грн.	темп зростання до попереднього року, %	частка у загальних доходах ПФУ, %	зміна частки, +,-, пункти	тис. грн.	темп зростання до попереднього року, %	частка у загальних доходах ПФУ, %	зміна частки, +,-, пункти
1996	101500,0	-	1,35	-	-	-	-	-
1997	554100,0	445,91	5,76	4,42	-	-	-	-
1998	488200,0	-11,89	5,01	-0,76	-	-	-	-
1999	884400,0	81,16	7,35	2,34	-	-	-	-
2000	1881900,0	112,79	12,20	4,85	-	-	-	-
2001	2377100,0	26,31	12,63	0,43	-	-	-	-
2002	2518278,0	5,94	11,20	-1,43	-	-	-	-
2003	1937200,0	-23,07	7,76	-3,44	-	-	-	-
2004	5994880,5	209,46	15,97	8,21	-	-	-	-
2005	22606657,2	277,10	34,39	18,42	16344689,8	-	24,87	-
2006	17263000,0	-23,64	23,91	-10,48	7289500,0	44,60	10,10	-14,77
2007	25618498,0	48,40	24,57	0,66	-	-	-	-
2008	41423744,6	61,69	26,92	2,36	-	-	-	-
2009	48539023,7	17,18	28,67	1,75	13770039,7	188,90	8,13	-1,96
2010	64086500,1	32,03	27,75	-0,92	26595703,8	193,14	11,52	3,38
2011	58317154,3	-9,00	27,49	-0,26	17755053,8	66,76	8,37	-3,15
2012	64494147,0	10,59	27,34	-0,16	15323930,3	86,31	6,50	-1,88

Джерело: власні розрахунки автора

Джерело: власні розрахунки автора

Рис. 3. Динаміка розмірів короткострокові позички Пенсійному фонду України з єдиного казначейського рахунку та їх погашення

Таким чином, протягом 2007-2012 років Пенсійному фонду України було виділено 95,18 млрд. грн. для покриття тимчасових касових розривів, визваних дефіцитом коштів, з яких лише 40,99 млрд. грн. або 43,1% було повернуто. Це свідчить про наявність в бюджеті Пенсійного фонду України прихованого дефіциту, що негативно позначається на фінансовій стійкості фонду, зокрема, та державних фінансів у цілому. За період 2005-2012 рр. усі державні витрати в загальних витратах Пенсійного фонду становили більше 25%. У 2012 році їхній

загальний розмір склав 76,38 млрд. грн., що 53,77 млрд. грн. більше ніж у 2005 році. Як свідчить проведений нами аналіз, зростання таких державних витрат з кожним роком буде збільшуватися. Таке становище негативно впливає на інші сфери життя країни, оскільки звужуються можливості державного бюджету фінансувати охорону здоров'я, освіту, культуру тощо.

Однією з основних причин такого становища є негативна демографічна ситуація, яка позначається на співвідношенні чисельності пенсіонерів та людей

Фінанси та оподаткування

працездатного віку. За період 1959-2001 рр. співвідношення числа пенсіонерів і працюючих в Україні зросло майже удвічі – від 22,7 % до 41,1 %. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень, до 2025 р. цей показник сягне 50 %, а до 2050 р. – 76 %. Очікується, що з 2015 р. кожен робітник працюватиме на власну зарплату, на 100 % пенсії одного пенсіонера, а з 2050 р. – ще й на майже 40 % – пенсію другого пенсіонера [7].

На сьогодні держава вичерпала усі свої можливості щодо збільшення надходжень до Пенсійного фонду України за рахунок підвищення розміру страхових внесків, які є одними з найбільших у Європі та світі. Водночас заходи, які приймаються щодо поліпшення ситуації в пенсійній сфері – підвищення пенсійного віку, збільшення розміру мінімального страхового стажу, скорочення пільгових пенсій тощо – нівелюються незавершеною пенсійною реформою (а саме подальшим відкладенням запровадження другого рівня, скасуванням усіх спеціальних пенсій тощо) та подальшим необґрунтованим зростанням пенсій без врахування поточної соціально-економічної ситуації в країні. В результаті цього організаційна структура системи пенсійного забезпечення в Україні і надалі залишається складною (насамперед, через наявність великої кількості різноманітних законів та законодавчих актів, що її регулюють). Складне становище з фінансуванням пенсійної системи впливає і на можливості держави здійснювати підтримку інших видів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які мають не менш важливе значення для соціального захисту населення ніж пенсійне забезпечення.

Висновки. Отже, можна констатувати, що сьогодні система пенсійного страхування в Україні не в повній мірі відповідає страховим принципам, оскільки поєднує у собі елементи соціального страхування, соціального забезпечення та соціальної допомоги. Все це негативно позначається на довгостроковій фінансовій стійкості Пенсійного фонду України. Негативні тенденції у сфері фінансового забезпечення пенсійного страхування у середньостроковій перспективі, на наше переконання, можуть призвести до погіршення ситуації у контексті захисту населення від соціальних ризиків. Тому, удосконалення фінансової діяльності Пенсійного фонду України має бути спрямоване, насамперед, на розвиток страхових принципів з метою збільшення страхових виплат і збереження фінансової стійкості усієї системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

4 Список використаних джерел

1. *Борецька Н.П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми / Н.П. Борецька. – Донецьк: Янтра, 2001. – 352 с.

2. *Борисенко Н.Ю.* Построение национальной системы пенсионного обеспечения: теория и практика / Н.Ю. Борисенко / Финансы. – 2007. - № 4(148). – С. 31-41.

3. *Грушко В.І.* Пенсійна система / В.І. Грушко. – Київ, 2005. – 496 с.

4. Європейський кодекс соціального забезпечення, Страсбург, 16 квітня 1964 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_329.

5. *Лазебна М.В.* Організаційно-економічний механізм державного регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів / М.В. Лазебна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. - № 7-8. – С. 148-151.

6. *Лібанова Е.М.* Демографічна криза в Україні та її вплив на стабільність пенсійної системи / Е.М. Лібанова, В. Яценко // Україна: аспекти праці. – 1997. - № 6. – С. 29-32.

7. *Мельничук В.* Пенсійний фонд: хіба ревуть воли, як ясла повні? / В. Мельничук // Економічна правда. – 2010. – № 3. – С. 5-9.

8. Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника: Конвенція МОП № 128 (укр/рос) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_326.

9. *Роик В.Д.* Основы социального страхования / В.Д. Роик. – М. : Анкил, 2005. – 256 с.

10. *Руженський М.М.* Система соціального захисту населення у транзитивному суспільстві: [Монографія] / М.М. Руженський. - К.: Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості, 2005. - 383 с.

11. *Савченко Н.* Формування та використання фінансових ресурсів системи соціального страхування України / Н.Савченко // Вісник КНТЕУ. – 2010. - № 1. – С. 110-118.

12. *Сидорчук А.А.* Оцінка збалансованості фінансових ресурсів державного соціального страхування / А.А. Сидорчук // Наука і економіка. – 2010. – № 2(18). – С. 76-82.

13. *Тропіна В.Б.* Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства / В.Б. Тропіна. – К.: НДФІ, 2008. – 368 с.

14. *Cichon M.* Financing social protection Quantitative Methods in Social Protection / Cichon, M.; Scholz, W.; van de Meerendonk, A.; Hagemeyer, K.; Bertranou, F.; Plamondon, P. – Geneva, International Labour Office/International Social Security Association, 2004. – 663 p.

15. *Esping-Andersen G.* The Three Worlds of Welfare Capitalism. - Princeton: Princeton University Press, 1990, 266 p.

16. Expenditure on pensions Current prices (% of GDP) // Eurostat. Retrieved from [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.